

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Актуальні проблеми
вітчизняної та всесвітньої
історії**

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 24

Рівне – 2013

Збірник наукових праць

«Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії»

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 24. – Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет, 2013. – 326 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан Михайлович, к.і.н., професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне).

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила Олександрівна, к.і.н., професор (м. Рівне).

Науковий редактор:

Троян Сергій Станіславович, д.і.н., професор (м. Рівне).

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій Миколайович, к.і.н., доцент (м. Рівне).

Члени редколегії:

Жилюк Сергій Іванович, д.і.н., професор (м. Острог); **Киридон Алла Миколаївна**, д.і.н., професор (м. Київ); **Степанков Валерій Степанович**, д.і.н., професор (м. Кам'янець-Подільський); **Стоколос Надія Георгіївна**, д.і.н., професор (м. Рівне); **Фісанов Володимир Петрович**, д.і.н., професор (м. Чернівці); **Чухліб Тарас Васильович**, д.і.н. (м. Київ); **Швецова-Водка Галина Миколаївна**, д.і.н., професор (м. Рівне); **Шугаєва Людмила Михайлівна**, д.ф.н., професор (м. Рівне).

Згідно постанови президії ВАК України часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (постанова від 17 квітня 2010 р.)

Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія КВ № 15857-4329Р від 12 жовтня 2009 р.

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 5 від 27 грудня 2013 р.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не співпадати з позицією редколегії. Рукописи не повертаються.

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12, РДГУ

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2013

ПРОБЛЕМИ ФРАНЦУЗЬКОГО КОЛОНІАЛІЗМУ: ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА

У статті систематизовано та проаналізовано джерелознавчу базу проблеми французького колоніалізму кінця XIX століття.

Ключові слова: колоніальна політика, Франція, політичні дискусії, джерельна база.

В статті систематизована і проаналізована источниковедческая база проблем французького колоніалізму кінця XIX століття.

Ключевые слова: колониальная политика, Франция, политические дискуссии, источниковедческая база.

Source base of French colonialism problem in the end of XIX century is systemized and analyzed in the article.

Key words: colonial policy, France, political discussions, source base.

Проблеми практики та ідеології французького колоніалізму кінця XIX століття та їх взаємовпливів і взаємозв'язків із «світовою політикою» не належать до числа кон'юнктурних. Тому при їх вирішенні вимагається особлива ретельність дослідження, яка здатна зацікавити читачів глибиною наукового аналізу.

Джерельну базу дослідження аспектів колоніальної політики Франції можна поділити на документальну та наративну. Серед документальних джерел варто виділити архівні матеріали, парламентські звіти та збірники документів, до наративних ж відносимо мемуари, тогочасну пресу та спогади.

До першої групи можна віднести матеріали фонду «Канцелярія Міністерства закордонних справ» Архіву Зовнішньої Політики Російської Імперії [1-5], зокрема, донесення російських послів у Парижі О.Базельовського, послів у Лондоні П.А. Шувалова, А.В. Лобанова, Є.Є. Стааля та інших співробітників російського посольства, що дозволило краще зрозуміти політичну ситуацію у французькому суспільстві та позицію правлячих кіл країни в останній третині XIX ст. Завдяки архівним матеріалам стало можливо проаналізувати ставлення російських урядовців до колоніальної політики Франції наприкінці XIX ст. В архівних фондах міститься велика кількість французьких документів, парламентських збірників, матеріалів преси і публіцистики, що дозволяє розширити джерельну базу дослідження. Слід звернути увагу на дипломатичне листування міністерства закордонних справ Росії та російських посольств у Парижі, Берліні та Лондоні, яке міститься в перерахованих вище фондах АЗПРІ. Депеші послів Росії допомогли доповнити картину ставлення французького уряду і громадськості до колоніальної політики Англії та Німеччини в Африці.

Серед офіційних документів, які використовувалися при вивченні політичних дискусій у Франції з питань колоніальної політики в Африці наприкінці XIX ст., необхідно назвати парламентські звіти [15-21]. За допомогою цього джерела вдалося з'ясувати позицію уряду, представників партій до англійської та німецької експансії загалом.

Важливими опублікованими джерелами є збірники документів французького уряду. Слід звернути увагу на офіційні урядові документи. Найбільш важливі для досліджуваної теми містяться в публікації «Documents diplomatiques français (1871-1914).» [26]. У них зібрана документація із зовнішньої політики країни в період між франко-пруською і Першою світовою війнами, яка водночас дозволяє простежити насамперед урядову позицію.

Опублікований «Заключний акт Берлінської Африканської конференції, прийнятий 26 лютого 1885 р.» у XII томі зібраних професором Петербурзького університету Ф. Мартенсом трактатів і конвенцій, укладених Росією з Англією [12], дав можливість докладніше вивчити колоніальні інтереси держав, що брали участь у цьому міжнародному з'їзді та дискусії і розбіжності, які вони викликали.

Е. Хертслет [28] зібрав тексти англо-німецьких угод із розділу Африки у тритомному виданні документів з історії територіального розділу Африки. Чималої значущості цьому

виданню надають карти, за якими можна прослідкувати поетапну зміну кордонів володінь колоніальних держав в Африці на основі підписаних договорів.

Колоніальна доктрина Ж. Феррі досліджувалася на базі цілої низки текстів. Це його промова, виголошена перед Палатою депутатів 5, 9 листопада 1881 р., 28 липня 1885 р. Виступ від 28 липня 1885 р. – найважливіший документ, що розкриває погляди Ж. Феррі на колоніальну проблему. Він відбувся через 4 місяці після відсторонення його від влади. Його метою було прагнення Ж. Феррі роз'яснити опонентам свої позиції з колоніального питання. Повністю всі промови і тексти Ж. Феррі містяться у семитомній праці, яку написав П. Робіке. Основні документи, що стосуються колоніальної політики знаходяться у п'ятому томі [35]. У цьому збірнику документів підібрані не тільки промови Ж. Феррі, але й виступи інших членів Палати депутатів, його опонентів з колоніального питання. Це дає уявлення про дебати, які проходили у парламенті.

Потрібно сказати, що в 60-ті роки ХХ ст. у СРСР були видані збірники документів в яких міститься інформація про експансію Франції. Під редакцією Ю. Ключникова та А. Сабаніна опубліковані документи, котрі висвітлюють міжнародну політику нового часу, зокрема французьку колоніальну політику. Збірник документів під редакцією Є.Є. Юровської [14] був присвячений колоніальній політиці європейських держав у 1871-1914 рр., зокрема, й французькій колонізації.

Також документи, які стосуються досліджуваної проблематики, містяться у першому томі збірника «История Африки в документах» [9], виданого у 2005р. Було розглянуто матеріали, що містяться у розділах: «Північно-Східна Африка», «Східна Африка», «Держави басейну Конго», «Південна Африка».

Аналіз дипломатичної переписки міністерства закордонних справ Росії з іноземними посольствами, яка зберігається у фондах Архіву зовнішньої політики Російської імперії при МЗС Російської Федерації дав можливість більш повно висвітлити ставлення французького уряду та громадськості як до колоніальної політики, так і до франко-англійських і франко-німецьких суперечностей у Африці.

Вивчення імперських поглядів представників французького політикуму та громадських діячів стало можливим завдяки такому видові нарративних джерел, як мемуари, спогади, листування, щоденники, котрі є важливим історичним джерелом. Слід мати на увазі, що мемуари належать до особливого виду джерел, які при всій їх важливості і значимості несуть багато суб'єктивного і особистого.

Цінним джерелом є спогади Б.Бюлова [6], в яких описуються події, починаючи з 1897 р., коли він був призначений статс-секретарем закордонного відомства, виступаючи за зміцнення позицій німецького імперіалізму. Саме під таким кутом він аналізував можливість розвитку відносин із Францією.

Заслужують уваги і щоденники В.М. Ламздорфа [10], котрі є важливими у вивченні німецької зовнішньої політики, в тому числі стосовно Франції.

Одним із найбільш значних і цінних видів джерел є теоретичні роботи ідеологів французького колоніалізму: праці, публіцистичні роботи, промови. Вони дозволяють простежити ставлення колоніальних кіл і громадськості до проблем заморської політики Франції в останній третині ХІХ ст. Насамперед, це дослідження економіста П. Леруа-Больє «Колонізація в сучасних народів» [30].

Так, вивчення поглядів відомих ідеологів французького колоніалізму дало змогу прослідкувати процес формування імперської ідеології серед французького суспільства. Важливі міркування з історії Франції кінця ХІХ ст. містить праця В.І. Леніна «Зошити з імперіалізму» [11], використовуючи значну кількість зарубіжної літератури, він здійснює соціологічний аналіз імперіалізму.

Під час вивчення даної проблеми були використані також праці французьких учених, у яких обґрунтовувалася необхідність колоніальної експансії: це напрацювання графа Ж.-А. де Гобіно, особливо його «Дослідження про нерівність людських рас» [27], книга історика Л. Дешама «Історія колоніального питання у Франції» [25].

Ця група джерел дозволяє розкрити неофіційний бік досліджуваної проблеми.

Важливим історичним джерелом з досліджуваних проблем виступає преса і періодика. Преса має характерну особливість, яка полягає в тому, що вона дає можливість прослідкувати боротьбу думок, у ній міститься обширна інформація і велика кількість фактів про ставлення правлячих кіл, політичних партій і французької громадськості до питань колоніальної політики.

По-перше, це аналітичний «товстий» журнал «Revue des Deux Mondes», у якому велика увага приділялася міжнародним і колоніальним питанням. Аналіз статей за тридцятирічний період дозволяє виявити коло постійних авторів і пріоритетних тем. Серед авторів варто назвати Е. Площу, В. де Варні, П. Леруа-Больє, Г. Шарму, Г. Вальбера. Можна виділити наступні групи статей: статті про окремі колонії й колонізацію окремих регіонів [31, 33, 34], статті з історії французької колонізації [36], статті, присвячені проблемам колоніального керування та методам колоніальної політики [23, 24, 29, 37], репортажі про подорожі в колонії і залежні країни [27]. Матеріали більшості з них дозволили прослідкувати зміну громадської думки відносно англійської та німецької колоніальної експансії в Африці.

Важливим періодичним виданням, на сторінках якого йшла активна пропаганда колонізації, був журнал П. Леруа-Больє «Économiste français» [22]. У ньому друкувалися невеликі за обсягом, але злободенні статті. Часто критикувалася колоніальна політика уряду в тому чи іншому регіоні.

В окрему групу можна виділити ілюстровані видання, такі як «Le Mondes illustré», «Le Journal de la Jeunesse», а також спеціальні журнали, присвячені міжнародним виставкам у Парижі в 1889 р. [32].

Варто виділити також російську періодику: журнали «Вестник Европы» [7, 8] і «Русское слово» [13], у них друкувалася свіжа інформація про важливі політичні події, про культурне й громадське життя Франції, у тому числі про колоніальну експансію Франції, про географічні конгреси й т.п.

Потрібно зауважити, що багато різних документів і матеріалів, які стосуються теми цього дослідження, знаходяться у французьких архівах і приватних колекціях.

Отже, розмаїття джерел дозволяє, на зрізі аналізу внутрішньополітичної боротьби з колоніальних питань, знайти нові підходи до вивчення франко-англійських та франко-німецьких суперечностей на африканському континенті, а також досліджувати французьку колоніальну політику як комплексне соціально-політичне явище.

Джерела та література

1. Архив внешней политики Российской империи историко-документального департамента МИД России. Ф. 133. Канцелярия министра иностранных дел 1797 – 1917 гг. Оп. 470 (1870-1917). Дело 68 (2). Донесение Стааля Е. от 6 сентября 1898 г. – л. 316.
2. Архив внешней политики Российской империи историко-документального департамента МИД России. Ф. 133. Канцелярия министра иностранных дел 1797 – 1917 гг. Оп. 470 (1870-1917). Дело 68 (2). Донесение Стааля Е. от 28 октября 1898 г. – л. 379-380.
3. Архив внешней политики Российской империи историко-документального департамента МИД России. Ф. 133. Канцелярия министра иностранных дел 1797 – 1917 гг. Оп. 470 (1870-1917). Дело 17. Телеграмма Бисмарка Липперту от 24 апреля 1884г. – л. 194.
4. Архив внешней политики Российской империи историко-документального департамента МИД России. Ф. 133. Канцелярия министра иностранных дел 1797 – 1917 гг. Оп. 470 (1870-1917). Дело 1. Телеграмма Лекса от 23 мая 1882 г. – л. 33.
5. Архив внешней политики Российской империи историко-документального департамента МИД России. Ф. 133. Канцелярия министра иностранных дел 1797 – 1917 гг. Оп. 470 (1870-1917). Дело 23. Донесения Капниста П.А. от 28 февраля 1884 г. – л. 41.
6. Бюлов Б. Воспоминания / Бернгард Бюлов; [пер. с нем. под ред. и с предисл. В.М. Хвостова]. – М. – Л.: Гос. соц.-экон. изд-во., «Образцовая» тип. в Москве, 1935. – 562 с.
7. Иностранное обозрение // Вестник Европы. – 1897. – Т. 1 – С. 494-505.
8. Иностранное обозрение // Вестник Европы. – 1898. – Т. 11. – С. 361-364.
9. История Африки в документах 1870-2000: В 3 т. / [под ред. А.Б. Давидсона и др.]. – М.: Наука, 2005. – Т. 1: 1870-1918. – 500 с.
10. Ламздорф В.Н. Дневник. 1894-1896 / В. Н. Ламздорф. – М.: Междунар. отношения, 1991. – 456 с.
11. Ленин В.И. Социалистическая революция и право наций на самоопределение / В.И. Ленин. // Ленин В.И. Полное собрание сочинений, 5-е изд.– М.: Политиздат, 1973. – Т. 22. – 620 с.
12. Собрание трактатов и конвенций, заключенных Россией с иностранными державами / [сост. Ф.Мартенс]. – С.-Петербург.: Типография А.Бенке, 1898. – Том XII: Трактаты с Англией 1832-1895. – 1063 с.
13. Урегулирование инцидента в Фашоде // Русское слово. – 1899. – 12 апреля. – С. 12-23.

14. Юровская Е.Е. Практикум по новой истории (1870-1917). / Е. Е. Юровская. – М.: Высш. школа, 1967. – 399 с.
15. Annales de la Chambre des députés (Nouvelle série). Débats parlementaires. Séssion ordinaire de 1885. – Т. 2. – Paris, 1885.
16. Annales de la Chambre des Députés (Nouvelle série). Débats parlementaires. Séssion ordinaire de 1881. – Т. 1. – Paris, 1881.
17. Annales de la Chambre des Députés, Debats parlementaires. Session ordinaire de 1899. – Т. I. – Paris, 1899.
18. Annales de la Chambre des Députés. Débats parlementaires. Séssion 1883. – Т. I. Deuxième part. – Paris, 1884.
19. Annales de la Chambre des Députés. Débats parlementaires. Séssion ordinaire de 1881. – Т. II. – Paris, 1881.
20. Annales de la Chambre des Députés. Débats parlementaires. Séssion extraordinaire de 1881. – Т. III. – Paris, 1882.
21. Annales du Sénat (Nouvelle série). Débats parlementaires. Séssion ordinaire de 1881. – Т. 1. – Paris, 1881. – 2876 p.
22. Brève histoire de la politique d'Assimilation en Algérie de 1870 à 1914 // Économiste français. – 1873. – 15 fevr. – P. 55-64.
23. Challey-Bert J. Le ministère des Colonies / Joseph Challey-Bert // Revue des Deux Mondes. – 1894. – 15 avril. – P. 234-258.
24. Charme G. Politique coloniale / Gabriel Charme // Revue des Deux Mondes. – 1883. – Т. 60. 1 nov. – P. 41-48.
25. Deschamps L. Histoire de la question coloniale en France / Léon Deschamps. – Paris, 1891. – 176 p.
26. Documents diplomatiques français (1871-1914). Ministère des affaires étrangères. Commission de publication des documents relatives aux origines de la guerre de 1914. – I Ser. (1871-1900). – Т. 1-16. – Paris, 1929-1959.
27. Gobineau J.-A. Essai sur l'inégalité des races humaines / Joseph Arthur Gobineau. – Paris: Firmin Didot, Т. I. 1853. – 557 p.
28. Hertslet E. The Map of Africa by Treaty: In 3 vol. / E. Hertslet. – Vol. 3. British Colonies, Protectorates and Possessions in Africa. – London: Darling and Son, Ltd. for H.M. Stationary Office, 1909. – 968 p.
29. Lavollée Ch. La colonisation moderne / Ch. Lavollée // Revue des Deux Mondes. – 1863. 15 fevr. – P. 242-263.
30. Leroy-Beaulieu P. De la colonisation chez les peuples modernes / Paul Leroy-Beaulieu. – Paris: Guillaumin, 1874. – 356 p.
31. Leroy-Beaulieu P. La colonisation française de Tunisie / Paul Leroy-Beaulieu // Revue des Deux Mondes. – 1886. – Т. 78. 15 nov. – P. 475-502.
32. L'Exposition de Paris 1900. – Paris: Montredien et Cie, 1900. – 186 p.
33. Plauchut E. France et Madagascar / Edmond Plauchut // Revue des Deux Mondes. – 1884. – Т. 63. – 15 juin. – P. 186-220.
34. Plauchut E. Le Tonkin et les relations commerciales / Edmond Plauchut // Revue des Deux Mondes. – 1874. – Т. 3. – 1 mai. – P. 240-264.
35. Robiquet P. Discours et opinions politiques de J. Ferry / P. Robiquet. – Paris: Colin, 1893-1898. Т. I-VII.
36. Rousset C. La Conquête de l'Algérie / Camille Rousset // Revue des Deux Mondes. – 1888. – Т. 85. – 15 mars. – P. 127-145.
37. Valber G. Le Régime du protectorat en Tunisie / G. Valber // Revue des Deux Mondes. – 1886. – Т. 78. – 1 nov. – P. 74-97.

УДК 39(477): 94 (477) «1917/1991»

С 91

В.А. Сушко

РАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК КУЛЬТУРНА СПІЛЬНОТА

В статті на основі аналізу українського фольклорно-етнографічного та суспільно-політичного матеріалу ХХ ст. автор доводить, що радянське суспільство за типологічними ознаками належало до суспільства традиційного.

Ключові слова: радянське суспільство, традиційне суспільство, міфологія, міфологема.

В статье на основе анализа украинского фольклорно-этнографического и общественно-политического материала ХХ в. автор доказывает, что по типологическим признакам советское общество относилось к разряду традиционных сообществ.

Ключевые слова: советское общество, традиционное общество, мифология, мифологема.

The author of the article demonstrate that the soviet society by all typicalness signs was a traditional society. The article based on the folk-lore and ethnographical and social-political materials.

Key words: the soviet society, the traditional society, mythology, mythologeme.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Потреба осмислення, чим за суттю було радянське суспільство, механізмів його побудови та побутування, зумовлена чинниками як суто теоретичними: необхідністю проаналізувати експеримент, що впродовж 70 років відбувався на теренах Євразії і

З М І С Т

Я.Б.Петрівський СЛОВО ПРО ЖІНКУ, НАУКОВЦЯ, ПЕДАГОГА	3
--	---

ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

Л.П.Петрук ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ У КОЗАЦЬКІЙ ПЕДАГОГІЦІ (XV-XVIII ст.)	5
--	---

О.В.Крупка ПРИСЯГА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ ТА КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ КИЇВЩИНИ І ВОЛИНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVI – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII ст.	8
--	---

В.А.Дмитренко ДЕМОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ СІМ'Ї У КУЛЬТУРІ РАНЬОМОДЕРНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА СЕРЕДИНИ XVIII СТОЛІТТЯ	14
---	----

Т.В. Самчук РАЦІОН ТА ВАРТІСТЬ ХАРЧУВАННЯ КАЗЕННОКОШТНИХ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ СВ. ВОЛОДИМИРА НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	19
--	----

Р.М.Шеретюк ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРАВОСЛАВНОЇ БОГОСЛУЖБОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ В КУЛЬТОВО-ОБРЯДОВУ ПРАКТИКУ ГРЕКО-УНІАТСЬКОЇ ЦЕРКВИ НАПЕРЕДОДНІ ЇЇ СКАСУВАННЯ 1839 Р.	24
---	----

О. П. Прищепя ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНОГО ОБЛИЧЧЯ ПОВІТОВИХ МІСТ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДІЛОВОДНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ГУБЕРНСЬКИХ КАНЦЕЛЯРІЙ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX – ПОЧАТОК XX СТ.)	31
---	----

Р.С. Пальчевський СІЧОВІ ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ	38
--	----

С.О.Білан ДУХОВНІ ТА НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ ЗМІНИ В ЖИТТІ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛЯНСТВА В 1929-1939 РР.	43
--	----

В.С.Виздрик ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У ВІДНОВЛЕННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ В 20-30-х рр. XX ст. НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ	49
--	----

Ю.О.Тимошенко ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ СПОРТИВНОГО ЖИТТЯ В ПІДРАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ В 1930-ті РОКИ	55
Т. Пилипович УКРАЇНЦІ У РАДЯНСЬКИХ ТАБОРАХ ДЛЯ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ ПІСЛЯ РАДЯНСЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ ВІЙНИ 1939 РОКУ	61
Л. Головата УКРАЇНСЬКИЙ ЛЕГАЛЬНИЙ ВИДАВНИЧИЙ РУХ У СТРУКТУРІ ДОСЛІДЖЕНЬ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	67
В.В. Ленская НАРОДНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ ПРОТИВОСТОЯНИЯ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ И НАЦИСТСКОЙ ИДЕОЛОГИЙ В ГОДЫ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ	75
Л.М.Шугаєва ОСОБЛИВОСТІ ЕВОЛЮЦІЇ І ТРАНСФОРМАЦІЇ АНТИТРИНІТАРИЗМУ В УКРАЇНІ	80
Ворон Оксана Петрівна, Ворон Олена Петрівна РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ СВОБОДИ СОВІСТІ У КОНТЕКСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИМО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ НА ТЕРЕНАХ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ	91
К.Круглик ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕЛІГІЙНОСТІ ПРАВОСЛАВНОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ЗА ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ	96
ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС	
С.М.Локайчук, І.О.Сумленна, Г.В.Охріменко КЕРАМІЧНІ ВИРОБИ НОСІЇВ СТЖИЖОВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.....	102
А.М.Климчук ХРЕСТИКИ-ЕНКОЛПІОНИ – МИСТЕЦЬКІ ТВОРИ ЮВЕЛІРНОГО РЕМЕСЛА	106
Б.А. Прищєпа ІСТОРИЧНА ТОПОГРАФІЯ СЕРЕДНЬОВІЧНОГО МІСТА ДУБНО ЗА АРХЕОЛОГІЧНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ	109
Ю.М.Курдина СКЛЯНЕ ВИРОБНИЦТВО НА ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ В ХІ – ХІІІ СТ.	114
Р.Р.Баран, Н.Д.Олійник ЛІТОПИС ГОНЧАРНОГО ВИРОБНИЦТВА СТАРОДАВНЬОЇ КОЛОМІЇ	117
Ю.М.Мазурик, О.Д.Остап'юк ДЕРЕВООБРОБНЕ РЕМЕСЛО В ЛІТОПИСНОМУ УГРОВСЬКУ.....	123

Ю.А.Юхимчук СОКИРКИ-АМУЛЕТИ З ПЕРЕСОПНИЦІ В КОНТЕСТІ ЇХ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ	127
Л.Ю.Парфенюк ТЕХНЕОЛОГІЯ ВИГОТОВЛЕННЯ СКЛЯНИХ БРАСЛЕТІВ НА ОСНОВІ ЗНАХІДОК У ПЕРЕСОПНИЦІ	130
В.П.Баланович КОСТОРІЗНЕ РЕМЕСЛО ЛІТОПИСНОЇ ПЕРЕСОПНИЦІ В ДОМОНГОЛЬСЬКИЙ ПЕРІОД	134
О.В.Жарська ХРЕСТИ –ЕНКОЛПІОНИ З ФОНДІВ КУЛЬТУРНО-АРХЕОЛОГІЧНОГО ЦЕНТРУ «ПЕРЕСОПНИЦЯ»: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ТЕХНІЧНА СТОРОНА ЇХ ВИГОТОВЛЕННЯ	139
М.В.Федоришин РЕМІСНИЦТВО У ЛІТОПИСНІЙ ПЕРЕСОПНИЦІ	144
О.А.Герасименко РОЛЬ ІСТОРИЧНИХ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ПРОЦЕСІВ ВОЛИНИ ХVІ–ХVІІІ СТОЛІТЬ У НАЦІОНАЛЬНІЙ САМОІДЕНТИЧНОСТІ	148
І.В.Мілясевич ГАЗЕТА «ВОЛЫНЬ» (1882 – 1918 рр.): ІСТОРІЯ, МІСЦЕ У СУСПІЛЬНОМУ ЖИТТІ ВОЛИНИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	154
О.С.Рибко ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА МІСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ВОЛИНСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ (1917 Р.)	161
В. М.Жилюк РЕПРЕСІЇ ПРОТИ НАСЕЛЕННЯ ЖИТОМИРЩИНИ У ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ (1944 – 1945 РР.)	166
С.О.Гордійчук ВІРНИКИ-ПРОТИСТАНТИ ЗАКАРПАТТЯ ПІД ТОТАЛІТАРНИМ ПРЕСОМ (ДРУГА ПОЛОВИНА 1940-Х – 1960-ТІ РОКИ)	171
С.В.Виткалов «ЗОЛОТЕ КІЛЬЦЕ» ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ: ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ МІСЦЕВИХ МУЗЕЙНИХ КОЛЕКЦІЙ	180
І.І.Булига НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ У ФОРМУВАННІ РЕЛІГІЙНОЇ СИТУАЦІЇ СУЧАСНОЇ РІВНЕНЩИНИ: СПРОБА РЕЛІГІЄЗНАВЧО- ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ	184

**ПРОБЛЕМИ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН:
НАУКОВИЙ ДИСКУРС**

Т.Н.Шамсутдинова-Лебедюк СЕГРЕГАЦІЯ ЖІНОК В ІСЛАМІ	192
О.В.Северова ФОРМУВАННЯ СИБІРСЬКОГО ЗАСЛАННЯ ДЕКАБРИСТІВ	196
Н.В.Плюта ПРОБЛЕМИ ФРАНЦУЗЬКОГО КОЛОНІАЛІЗМУ: ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА	200
В.А.Сушко РАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК КУЛЬТУРНА СПІЛЬНОТА	203
Ю.А.Лустюк ВПЛИВ ЦЕНзуРИ НА ДРУКОВАНІ ЗМІ: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ	208
О.А. Бундак СТАВЛЕННЯ ВСЕРОСІЙСЬКОГО СЕЛЯНСЬКОГО СОЮЗУ ДО РЕЛІГІЇ І ЦЕРКВИ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ (ЗА ДОКУМЕНТАМИ РІЗНИХ ФОРУМІВ ВСЕРОСІЙСЬКОГО СЕЛЯНСЬКОГО СОЮЗУ)	212
М.Нагірний ПЕТРОВЦІ ЯК ОСЕРЕДОК КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ РУСИНСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ ХОРВАТІЇ	218
М.М.Кондратюк ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ЦЕРКВИ ТА ШКОЛИ В ПЕРШІЙ ЧЕХОСЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ (1918-1939 РР.)	222
М. І. Коврига ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ РЕПРЕСИВНО- КАРАЛЬНИХ ОРГАНІВ В СРСР (1920 - 1930 рр.)	228
А.В. Слесаренко ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТА ЛЕГЕНДИ ЧЕСЬКОГО АНДЕГРАУНДУ ІВАНА МАРТИНА ЇРОУСА	233
А.Р. Галушка-Адайкін РЕФОРМИ СУКАРНО В ПЕРІОД РАННЬОЇ «КЕРОВАНОЇ ДЕМОКРАТІЇ» (КІНЕЦЬ 50-Х РР. – ПОЧАТОК 60-Х РР. ХХ СТ.)	237
Р.М.Постоловський ЧЕХОСЛОВАЦЬКА РЕФОРМА 1968 р.: ВНЕСОК ІНТЕЛЕКТУАЛІВ У ЇЇ ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНЕ ОБГРУНТУВАННЯ	243
І.В.Філіпчук ПОГЛЯДИ О.ДУБЧЕКА НА РОЗВИТОК ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ ПЕРІОДУ «ПРАЗЬКОЇ ВЕСНИ»	250

О. И. Санжаревский РЕФОРМИРОВАНИЕ (СОКРАЩЕНИЕ) АРМИИ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ В ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЕ 90 – Х ГОДОВ 20 ВЕКА	256
--	-----

П.Л.Яроцький ДИВЕРГЕНТНІ ПРОЦЕСИ В КАТОЛИЦИЗМІ: ВІД «БОЛІСНОГО ПОНТИФКАТУ» ДО ПОНТИФКАТУ «РЕФОРМУВАННЯ ЦЕРКВИ»	260
---	-----

Marek Motyka NARKOMANIA JAKO ZJAWISKO SPOŁECZNE W POLSCE – RYS HISTORYCZNY	266
--	-----

ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ

С. Н. Грипич КНИГА ЯК МИСТЕЦТВО ТА КНИГИ ПРО МИСТЕЦТВО	273
---	-----

М.Шатрова ІСТОРІЯ КНИГИ ЯК СКЛАДОВА ДИСЦИПЛІН КНИГОЗНАВЧОГО ЦИКЛУ	276
---	-----

С. Н. Грипич, Г. П. Семенюк НАУКОВА БІБЛІОТЕКА РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ: ВІД МИНУЛОГО ДО СЬОГОДЕННЯ	280
--	-----

С.Баханова «ПРАЗЬКА ВЕСНА» В ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКАХ З НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.	286
---	-----

Л. Пасічник КНИГОЗНАВЧИЙ ТА БІБЛІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ ІЗ СТАНДАРТИЗАЦІЇ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ	290
---	-----

І.О.Прилуцька АКЦЕНТИ РОЗВИТКУ КНИЖКОВОЇ СПРАВИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ	296
--	-----

РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, ОГЛЯДИ

І.Захарчук «ТЕ, ЩО ЛЮДИ ДУМАЮТЬ...»: ІСТОРІЯ У ДЗЕРКАЛІ СУСПІЛЬНИХ НАСТРОЇВ <i>Гриневич Владислав. НЕПРИБОРКАНЕ РІЗНОГОЛОССЯ: Друга світова війна і суспільно-політичні настрої в Україні, 1939 – червень 1941 рр. – Київ – Дніпропетровськ: Центр «Ткума»; Видавництво «Ліра», 2012. – 508 с.</i>	302
--	-----

В.М. Шеретюк

ОРГАНИ ВЛАДИ НА ВОЛИНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ
ПЕРІОДУ ПІЗНЬОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ
ТА РАННЬОГО НОВОГО ЧАСУ

(Рец.: Бортнікова А.В. Державна влада та місцеве

самоврядування на Волині (кінець XIV – середина XVII) [Текст]:

монографія / Алла Василівна Бортнікова. – Луцьк :

Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 552 с.) 315

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 317

ЗМІСТ 320

Наукове видання

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 24

Відповідальний за підготовку збірника до видання – С.С.Троян

Комп'ютерна верстка – Третяк О.Ю.

Обкладинка – Самсонюк В.Б.

Підписано до друку 2013 р. Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman». Наклад 100. Обліково-видавничих аркушів 30,00. Віддруковано засобами оперативної поліграфії ПП Самборський І.О., вул. Толстого, 3, м. Рівне, Україна, 33028.

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету: Збірник наукових праць. – Рівне: РДГУ, 2013. – Випуск 24. – 326 с.